

Vastaanottaja
Lasse Kyrölä, Pohjola Rakennus

Asiakirjatyyppi
Raportti

Päivämäärä
9/2017

TIKKU- JA PAHVITEHTAAN LEPAKKOSELVITYS **SANTALAHTI, TAMPERE**

TIKKU- JA PAHVITEHTAAN LEPAKKOSELVITYS SANTALAHTI, TAMPERE

Projekti **Tikku- ja pahvitehtaan lepakkoselvitys**
Vastaanottaja **Lasse Kyrölä, Pohjola Rakennus**
Asiakirjatyyppi **Raportti**
Päivämäärä **17.09.2018**
Laatija **Heikki Holmén**
Tarkastaja **Jussi Mäkinen**
Hyväksyjä **Lasse Kyrölä**

Ramboll
PL 718
Pakkahuoneenaukio 2
33101 TAMPERE

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
www.ramboll.fi

SISÄLTÖ

1.	Johdanto	3
2.	Lepakoiden suojelu ja ekologia	3
3.	Aineisto ja menetelmät	5
3.1	Lähtöaineisto	5
3.2	Maastotyöt	5
4.	Tulokset	5
4.1	Santalahden alueen yleiskuvaus	5
4.2	Tikkutehdas	6
4.3	Pahvitehdas	8
5.	Johtopäätökset	11
6.	Lähteet	12

1. JOHDANTO

Ramboll Finland Oy on tehnyt Pohjola Rakennus Oy:n toimeksiantona lepakkoselvityksiä Tampereen Santalahden Tikkutehtaan ja Pahvitehtaan alueille kesällä 2018 (Kuva 1). Selvitykset on laadittu alueiden kehittämissuunnitelmien tueksi. Selvityksestä on vastannut MMM, metsäekologi Heikki Holmén ja FM, ympäristötieteilijä Tiina Virta Rambollista.

Kuva 1. Selvitysalueet

2. LEPAKOIDEN SUOJELU JA EKOLOGIA

Suomessa on havaittu kaiken kaikkiaan 13 eri lepakkolajia, nämä kaikki ovat lueteltu EU:n luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV(a). Lajit ovat siten suojeltuja luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla. Lain mukaan lajien tappaminen, pyydystäminen ja niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kiellettyä. Suomi liittyi vuonna 1999 Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS, 1991). Sopimus velvoittaa huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta ja säilyttämään ja suojelemaan lepakoille merkittäviä ruokailualueita.

Maankäytön suosituksia varten lepakoiden käyttämät alueet luokitellaan Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen ohjeistuksen (2012) mukaan seuraavasti:

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka

- Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentäminen on luonnonsuojelulla kielletty
- Hävittämiselle tai heikentämiselle haettava lupa paikalliselta ELY-keskukselta
- Tulisi huomioida paikkaan liittyvät reitit ja ruokailualueet

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti

- Maankäytössä huomioitava alueen arvo lepakoille (EUROBATS, 1991)
- Alue, jolla saalistaa monta lajia ja/tai merkittävä määrä yksilöitä
- Todettu tai todennäköinen siirtymäreitti: jos reitti katkaistaan, tulisi toteuttaa korvaava reitti
- Tulisi huomioida alueelle johtavat mahdolliset reitit, alueen läheisyydessä sijaitsevat potentiaaliset lisääntymispaikat ja siirtymäreittien päissä olevat saalistusalueet

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue

- Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan huomioitava alueen arvo lepakoille
- Lepakoiden käyttämä alue, laji/tai yksilömäärä pienempi
- Ei mainittu luonnonsuojelulaissa eikä suoranaisia suosituksia EUROBATS -sopimuksessa

Hämäräaktiivisina lajeina lepakot jättävät päivälepopaikkansa auringon laskeuduttua ja palaavat sinne ennen auringon nousua. Pohjanlepakko on kuitenkin sopeutunut elämään myös pohjolan yöttömässä yössä ja saatetaan nähdä saalistamassa myös päivisin keväällä. Tuulisella säällä ja sateella lepakot eivät yleensä saalista, mutta pohjanlepakkoja voidaan havaita myös tiikusateella ja tuulisella säällä.

Suomen korkeudella lepakoiden vuodenvieroa säätelevät vuodenaajat. Osa lajeista/yksilöistä talvehtii Suomessa ja osa muuttaa etelään lauhkeammille alueille horrostamaan.

Alkukesästä naaraslepakot kerääntyvät yhteen ja muodostavat lisääntymiskolonian suojaiseen paikkaan. Naaras synnyttää kesäkuun loppupuolella pääsääntöisesti yhden poikasen. Pian synnytyksen jälkeen emot jättävät poikasensa yöksi kolonian "lastentarhaan". Naaraiden on saalistettava runsaasti hyönteisiä pystyäkseen imettämään poikasensa. Nuoret nousevat omille siivilleen muutaman viikon ikäisinä ja itsenäistyvät noin kahden kuukauden kuluttua syntymästään.

Loppukesästä ja alkusyksystä lepakot ruokailevat ahkerasti lihoakseen talvehtimista varten. Lepakot parittelevat syksyllä ennen horrostamista. Parittelun jälkeen naaras säilöo siittiöitä ruumiissaan ja viivästynyt hedelmöitys tapahtuu keväällä talvihorroksen jälkeen.

2010 tehdyn selvityksen perusteella alueella esiintyy pohjanlepakkoa. Pohjanlepakko on Suomen lepakoista yleisin ja laajalle levinnein. Pohjanlepakko on vahva lentäjä – se lentää usein 10 metrin korkeudessa ja suosii avaria ympäristöjä, kuten hakkuualojen reunamia ja teiden, sähkölinjojen ja rautateiden muodostamia avoimia alueita. Pohjanlepakkoa ei yleensä havaita tiheissä metsissä. Pohjanlepakko ei ole erityisen herkkä valaistukselle ja kaupunkiympäristössä se saalistaakin usein valaistuilla pihilla ja teiden varsilla. Päiväpiilokseen se suosii erityisesti rakennuksia. Pohjanlepakon talvehtiminen Suomessa ei ole täysin tunnettua, mutta sen arvioidaan talvehtivan viileissä oloissa kellarissa tai muissa vastaavissa paikoissa joissa lämpötila ei laske pakkasen puolelle.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Lähtöaineisto

Selvityksen lähtöaineistona on käytetty:

- Alueelta 2010 laadittu lepakkoselvitys (Korte/Tampereen kaupunki)
- Tikkutehtaan maisematyöluvan yhteydessä tehty vaikutusten arvio (Ramboll 2017) ja viranomaislausunnot

3.2 Maastotyöt

Alueelle tehtiin maastokäynnit 25.-26.6. sekä 7.-8.8.2018 välisinä öinä. Maastokäyntien yhteydessä alueille sijoittuvat rakennukset tarkistettiin valoisaan aikaan ulkopuolelta ja alueet kartoitettiin auringonlaskun jälkeen lepakkodetektoimalla. Maastokäynnit tekivät Heikki Holmén ja Tiina Virta Ramboll Finland Oy:stä.

4. TULOKSET

4.1 Santalahden alueen yleiskuvaus

Santalahden alue on muuttunut kokonaisuudessa hyvin paljon viime vuosien aikana. Alueen rakenne on muuttunut rantatunnelin ja alueen muun kehittämisen seurauksena. Alue on melko tuulinen ja ainakin osittain läpi vuorokauden valaistu. Ympäristö ei ole nykytilassa lepakoille kovin soveltuvaa. (Kuva 2, Kuva 3)

Kuva 2. Santalahden alue, pahvitehtaalta länteen

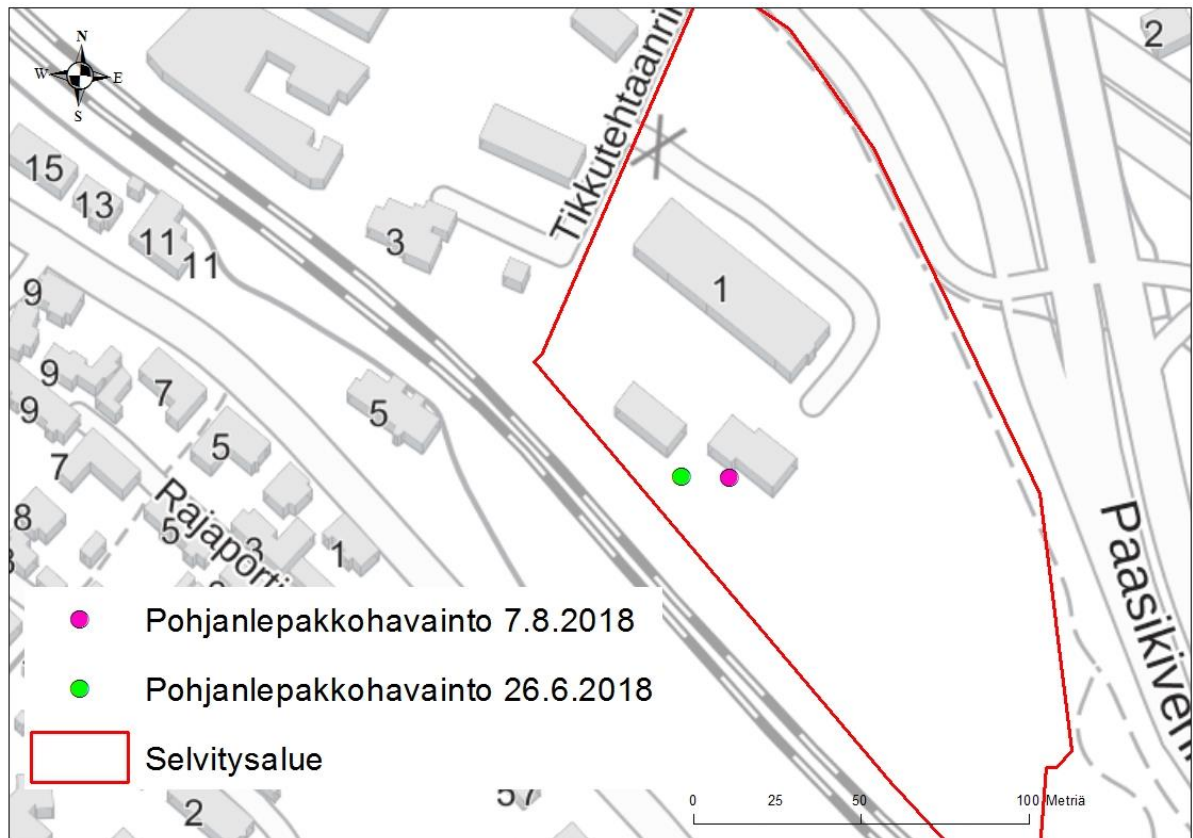
Kuva 3. Santalahden alue, tikkutehtaalta pohjoiseen, Näsijärven suuntaan

4.2 Tikkutehdas

Vuoden 2010 selvityksessä osa Tikkutehtaan alueesta on luokiteltu II-luokan lepakkoalueeksi ja osa alueesta on rajattu merkinnällä *"Heinäkuussa havaittu saalistusalue"* ja osa merkinnällä *"Kesäkuussa havaittu saalistusalue"*. Alueen luokitteluperusteena on pohjanlepakon ruokailualue. Vuoden 2010 raportissa mainitaan, että alueelta havaittiin 3-5 lepakkoyksilöä, mutta selvityksen liitekarttaan on merkitty havainto yksittäisestä pohjanlepakosta Tikkutehtaan alueen länsireunasta. Lisäksi selvityksen yhteydessä alueen läheisyydestä, osoitteessa Tulitikkutehtaankatu 3, havaittiin yksi lepakoiden käyttämä levähdyspaikka. Heinäkuussa 2010 havaittiin yhden lepakon menevän käytössä olevan, tiilirakenteisen talon peltikatton alle. Alue on selvityksen laatimisen yhteydessä luokiteltu luokkaan II lepakoiden käyttämän piilo-/levähdyspaikan vuoksi. (Liite 1)

Tikkutehtaan alueelle myönnetyn maisematyöluvan vaikutuksia alueella mahdollisesti esiintyviin lepakoihin arvoitiin vuoden 2017 syksyllä (Ramboll 2017). Vaikutusten arvio tehtiin vuoden 2010 selvityksen ja syksyllä 2017 tehdyn maastokatselmuksen perusteella, Pirkanmaan ELY-keskuksen ohjeistuksen mukaisesti. Maisematyöluvan mukaisen puuston poiston haitallinen vaikutus pohjanlepakon saalistusympäristöön arvioitiin vähäiseksi tai merkityksettömäksi, eikä maisematyöluvan mukaisen puuston poiston arvioitu aiheuttavan luonnonsuojelulain mukaan kiellettyä lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikan heikentämistä (Ramboll 2017).

Maastotöiden yhteydessä kesäkuussa (25.6.) 2018 Tikkutehtaan alueen pohjoisosasta, puisen varastorakennuksen ja ruutikellarin läheisyydestä havaittiin yksi ohilentävä pohjanlepakko (Kuva 4, Kuva 5). Lepakon ei havaittu lähtevän alueen rakennuksista, eikä saalistavan alueella. Tehty havainto oli yksittäinen ja hyvin lyhytaikainen. Lepakko havaittiin/kuultiin detektorilla, eikä siitä tehty näköhavaintoa. Niin ikään elokuun maastokäynnin yhteydessä samasta paikasta tehtiin yksittäinen havainto pohjanlepakosta.

Kuva 4. Pohjanlepakkohavaintojen sijainnit

Kuva 5. Kesä- ja elokuussa havaitut pohjanlepakat lensivät vanhan ruutivaraston ja rautatien väliin sijoittuvan puustoisien alueen laidalla

Tikkutehtaan alueelle sijoittuvista rakennuksista ei valoisaan aikaan tehdyssä tarkastelussa havaittu lepakoita tai merkkejä niiden esiintymisestä, vaikka rakennuksiin ja rakennelmiin sijoittuu runsaasti koloja ja rakoja joita lepakot voivat käyttää päiväpiiloina. (Kuva 6)

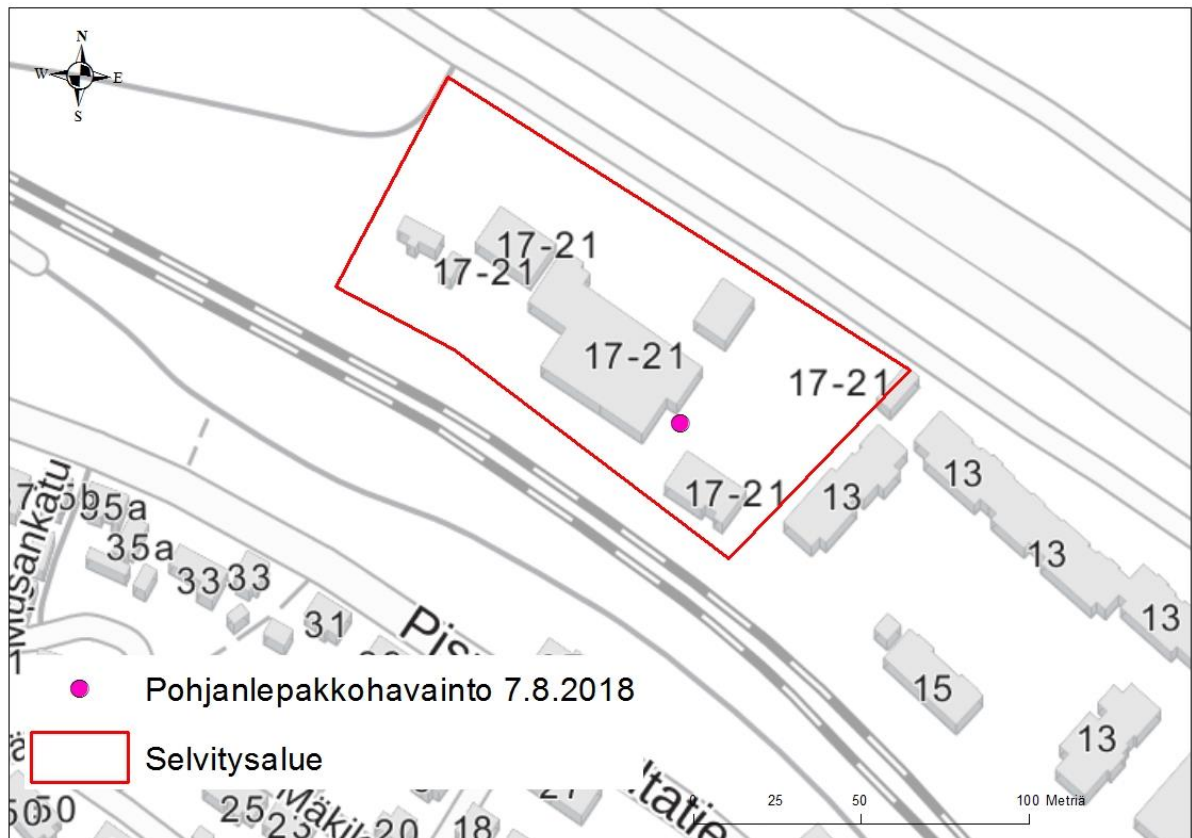

Kuva 6. Tikkutehtaan alueen rakennuksia

4.3 Pahvitehdas

Pahvitehtaan alueesta osa on luokiteltu Tikkutehtaan alueen kanssa samalle II-luokan lepakkoalueelle. Selvityksen yhteydessä alueen itäreunalta on havaittu elokuussa 2010 yksittäinen pohjanlepakko ja määritelty yksi mahdollinen lepakoiden piilopaikka. (Liite 1)

Pahvitehtaan alueelta ei kesäkuun maastokäynnin yhteydessä havaittu lepakoita. Tikkutehtaan tapaan alueen rakennuksiin sijoittuu runsaasti lepakoille soveltuvia koloja ja rakoja. Ulkopuolelta tehdyn tarkastelun perusteella puurakenteinen Breitensteinin huvila arvoitiin lepakoiden kannalta potentiaalisimmaksi rakennukseksi. Huvilan läheisyydestä havaittiin yksittäinen pohjanlepakko elokuun maastokäynnillä (7.8.2018). (Kuva 7, Kuva 8, Kuva 9, Kuva 10)

Kuva 7. Elokuussa tehdyn pohjanlepakkohavainnon sijainti

Kuva 8. Breitensteinin huvila ja sen viereen, Pispalan puoleiselle sivulle sijoittuva kivimäki

Kuva 9. Pahvitehtaan alueen rakennuksia

Kuva 10. Pahvitehtaan rakennuksen Pispalan puoleinen sivu

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Valoisaan aikaan tehdyn tarkastelun ja kahden auringonlaskun jälkeen tehdyn kartoituskerran perusteella arvoituna, alueille sijoittuviin rakennuksiin ei sijoitu lepakoiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja. Santalahden alue on kokonaisuudessaan muuttunut voimakkaasti viime vuosien aikana rantatunnelin rakentamisen ja alueen kehittämisen seurauksena. Alue on hyvin avoin ja melko tuulinen. Lisäksi alue on ainakin osittain vuorokauden läpi valaistuna. Puustoa sijoittuu käytännössä vain Tikkutehtaan alueen ja rautatien väliselle alueelle.

6. LÄHTEET

EUROBATS, Agreement on the Conservation of Populations of European Bats. 1991

Euroopan unionin luontodirektiivi (92/43/ETY)

Luonnonsuojelulaki 0.12.1996/1096

Ramboll, 2017. Tikkutehtaan maisemätyö lupa, Tampere. Toimenpiteiden vaikutus alueella esiintyviin lepakoihin

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys, 2012. Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille

Tampereen kaupunki, 2010, Santalahden asemakaava-alueen nro. 8084 lepakkoselvitys vuonna 2010.